

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	4 ft.	—	
Félévre	2 "		
Negyedévre .. .	1 "	Kéziratok nem adatnak vissza.	

Lesz-e feltámadás?

Azon igazán szerencsétlen politika, melyet Werkerle inaugurált és Báffy folytat s melynek szálai a „bihari remete“ Tisza Kálmán kezében futnak össze, teljesen megmételtyezte nemcsak az állami életet, hanem magát a társadalmat is. A közigazgatás ép úgy mint a privát élet, a mindennapi érintkezés ép úgy mint a családi együttélés fölött egy sötét, gyászos árny terül el. Ma már oda jutottunk, hiszen számos példa igazolja, hogy nem a tehetség szabja meg a tekintélyt, nem a képzettség ad a kitüntetésre jog-cimet, nem az érdem részesül az elismerésben, hanem az, hogy az illető *liberális-e* vagy *ultramontán*? Légy tudós, bőkezű, becsületes, mindez nem számít, ha ultramontán tendenciákat ápolsz. Légy kis tehetség, zsigori s jellem dolgában szélkakas, a jövőd meg van állapítva; de ne feledd, „egy szót üzenek“, légy liberális.

Összeül egy társaság. A magyar szeret politizálni; tehát a napi kérdések kerülnek felszínre. Jól vigyázz magadra! Ha nem gyalázod a néppártot, nem kárhoztatod Zichy Nándorékát, nem kelsz ki az egyház túlkapásai ellen, nem dühöngesz colibátus, latin mise, gyónás stb. ellen, reád fogják, hogy nem vagy hazafi, ujjal mutatnak reád: „*hic niger est, hunc tu Romane caveto!*“

Még a családi élet csendes szentélyében is ilyes jelenségekre bukkanunk. Az atya nem azon gondoskodik, hogy vallásos, becsületes és szorgalmas legyen a fia, hanem első sorban azt nézi, hogy nem-e túlbuzgó; mert ez nagy csapás lenne. Az a szegény apa látja, hogy úgy az állami, mint az autonómiai hivatalok betöltésénél ma már a konduits-listában nem azt keresik, hogy valaki jó hazafi, derék és szorgalmas hivatalnok legyen, hanem azt kutatják, hogy vajjon nincs-e benne a *sötétség szelleme, a köz-
zifkor árnya?*

Nagyon sajnálom azt, ki e sorok elolvastára mosolyog. Szomorú tény ez, melyet meghazudolni már nem lehet. Gyászos állapot ez, melyet napról-napra különbnél különb események bizonyítanak. Ime, ily rövid idő alatt mennyire megmételtyezte, mennyire elbutította a magas kormány s annak zsoldosai a társadalmi józan felfogást.

Bizony, nagy betegség ez. Nem élet, hanem tengődés Magyarország második évezredének hajnala; hiszen ott, a hol nem magasabb szempontok, nem az állami életet alkotó erő a mérvadó az állami és közigazgatási gépezet mozgatásánál s a társadalom problémáinak megoldásánál, ott nincs élet, hanem csak tengődés . . . halál.

Szóval, *Magyarország nagypéntekét* üljük.

Érdekes jelenség, hogy kálvinista atyánkfiai a nagypénteket vörös betűkkel jelzik naptárunkban. Magyarország nagypéntekét is vörös betűkkel jegezték fel a liberális hazafiak, pedig a nagy öröm — talán igen korai. Nagypéntekre husvét, a „popule meus“-ra „Alleluja“ következik.

Avagy kételkedtek ebben? Isteni Megváltónknak meynyi megaláztatást és kinokat kellett elszenvednie, míg husvét napján isteni dicsőséggel kelt ki sziklasírbából?! Vajjon azok, kik Istennek Fiát nagypénteken a kereszten meghalni látták, el merték-e képzelní a husvétí megdicsőülést? Ime, ép így van ez az egyesek s a nemzetek történetében. Példát kívántok? Az egyiptomi József vajjon hányszor könyörgött az Úrhoz megszabadulásáért; kérése azonban csak akkor teljesült, midőn gonosztevő gyanánsinylődött a börtönnek mélyében. A jámbor Jób vajjon nem esdeklett-e az Úr irlalmáért, midőn összes vagyonát, nagyszámú családját elveszté; de az Úr csak akkor könyörült rajta, midőn az emberiség söpredéke gyanánt a szemétdombra került. Franciaországot a nagy forradalom, Németországot a kulturhare, Bécsét a zsidó

tülkapás térítette észre. Vajjon mi megértjük-e az idők jelét?!

Kezdjük már egyszer komolyan gondolkodni és cselekedni. „Itt az idő, most vagy soha.“ Nagypénteket ülünk s oly sok szomorú jelenségtől környezve, aggodalommal kérjük: lesz-e feltámadás? Ha szent vallásunk zászlója alá sorakozunk s a nemzet igazi nagyjaival küzdünk, akkor nem kell esüggedniünk. Bizonyos, hogy feltámadunk.

Lesz feltámadása hazánknak. Ez a katolikus Magyarország, melyet megkínóztak, meggyötörtek s eltemettek, ez ismét fel fog támadni. Le fogja magáról rázni a sír göröngyeit, melyekkel elhantolták, le fogja magáról tépni a kötelékeket, melyekkel lenyűgözték s Magyarország ismét nagy lesz: keresztény és magyar. ✕

A kolozsvári piaristák és az erdélyi róm. kath. Státus.

(Folytatás.)

VI. A második alapítás.

Mária Therezia 1780-ban meghalt. II. k József 1784 ben eltörülte a convictusokat és az alapítványokat kézi ösztöndíjak gyanánt rendelte a tanulóknak kiadni. Ennek következtében azon piaristák, a kik a convictusban és a seminariumban voltak alkalmazva, Kolozsvárról eltávoztak és csak a tanárok maradtak itt. II-ik József uralkodása végén tett intézkedéseit (kivéve kettőt) visszavonván, mindent abba az állapotba helyezett vissza, a miben uralkodása kezdetén talált. Ennek alapján a katolikusok statusa az 1791-iki országgyűlés alkalmával mozgalmat indított meg a convictus és seminarium visszaállítására.

A katolikus status azt akarta, hogy tanároknak maradjanak meg a piaristák, de a convictusban és seminariumban regensek világi papok legyenek.

Igy történt, hogy a Gubernium 1791 évi augusztus 20 án 7207 sz. alatt (a mint alább is fog említtetni) a katolikus status és az erdélyi püspök ajánlatára*) a convictusba regensek Vizi Ferenc kanonokot nevezte ki, a ki

*) A Gubernium nevezett ki és nem a katolikus status, a mi a következőkből érthető meg:

Közudomása, hogy ebben az időben a katolikus statusnak — ambár autonómiaja megvolt, de hatásköre egyébre alig terjedt ki valamire, mint a katolikus érdekeknek csupán csak egyszerű védelmére; intézkedni nem volt a mi fölött intézkedjék, mert helyette mindent a kath. commissio intézett — illetve a Gubernium, mert a commissio ugyan szervezeténél fogva a Guberniumtól függetlennek kellett volna lennie, de tagjait a Gubernium katolikus consiliariusai és secretariusai képezvén függetlenségét nem tudta megőrizni, hanem így szólva beleolvadt a Guberniumba ennek egyik osztálya gyanánt úgy, hogy határozatait is a Gubernium útján adta ki, s így a jogviszonyok a tényleges állapot épen nem felelt meg. A katolikus statusgyűléseknek ebben az időben alig volt egyéb tárgyak, mint tanácskoznia a fölött, hogy a közügyeken ejtett sérelmeket hogyan lehetne orvosolni. Nem áll tehát, mintha a statusgyűlésekről a politika egészen ki lett volna zárva, mert hiszen sokszor azoknak egyéb tárgya sem volt, mint csupán csak a politika, de ezen politika a saját ügyök volt, a melynek pártkülönbség nélkül lelkes buzgalommal keltek védelmére.

nemcsak hogy készséggel vállalkozott ezen tisztségre, hanem augusztus 24-éről keletve a convictus berendezésére egy nagyszabású javaslatot terjesztett be 7419 sz. alá a Guberniumhoz, a melynek alapján a Gubernium augusztus 29-én az említett szám alatt a kellő utasításokat neki megadván gr. Haller István gubernialis fogalmazónak maghagyta, hogy őt a convictusba iktassa be, Malinovits Ignác tanárnak pedig mint az academiái épületek gondnokának megrendelte, hogy a convictust a kellő leltár mellett adja át.

Ezen intézkedéseket a Gubernium megtevéen, mivel azokba a piaristák provincialisa szeptember 3-án a Guberniumhoz intézett irata szerint bele nem nyugodott, gr. Bánffy György gubernator 1791 évi szeptember 17-én 7947 sz. alatt a Főlséghez egy terjedelmes fölterjesztést tett, mely a következőket tartalmazta:

Azon tárgyak között, a melyeket a legközelebb lefolyt országgyűlés alkalmával ezen fejedelemség karai és rendei vizsgálat alá vettek, és azon szoros összefüggésnél fogva, a melyben azok az egész haza közüdvével vannak, méltónak tételtet arra, hogy érett tanácskozás alá vétessenek és kidolgoztassanak, nem utolsó helyet foglalt el az, hogy az ifjuság oktatása és neveltetése a római katolikusoknál jobb állapotba hozassák. A minnek felújítására vonatkozólag mintán az országgyűlésen összejött katolikusok statusa véleményét Felsőed azon hűséges kormányzék előtt nyilvánította volna, hogy mindnyájuknak közös vágya, hogy a convictusok és seminariumok, legalább a hol a költtség engedi visszaállíttatnának és különösen a Kolozsvárt visszaállítandó convictusban és seminariumban regenseknek a hivatal azon nemében járatos egyházi férfiak alkalmaztatnának, a taítás tiszte pedig úgy az alsóbb mint a felsőbb iskolákban a kegyes iskolák atyjainál hagyatnék, mint a kik eddig is ezen tisztségben működtek, mindazonáltal úgy mégis, hogy ők az említett egyházi regenseknek a szabályszerű fegyelemben alá legyenek rendelve, a mint a katolikus status enemű kívánságára már az 1787 évi augusztus 14 én 8017 udvari szám alatt kiadott kegyelmes királyi rendeletnél fogva meg volt engedve, hogy egyházi férfiak tekintettel képességükre alkalmazhatók legyenek: hogy a királyi kormányzék ezen ohajnak eleget tegyen, semmi egyéb nem látszott útjában állani, mint hogy a piaristák provincialisának is, kinek az említett professorok közvetlenül alá vannak rendelve, a tervelt itt maradásra beleegyezése kikéressék, a mely célból nem mulasztotta el ezen királyi Főkörmányzék a katolikus status előbb érintett kívánságát folyó év augusztus hó 20-án*) a provincialis atyának tudtul adni, egyúttal pedig a katolikus statusnak július 17-én 7207 sz. alá beadott kívánsághoz képest a regensi tiszte a kolozsvári convictusban tiszteleendő Vizi Ferenczre, a seminariumban pedig Jakab Andrásra bizni s végre az említett status által előterjesztett cél elérésére szükséges más nemű intézkedéseket is megteenni.

A miknek következtében a piaristáknak említett provincialis atyja Percel Imre folyó évi szeptember 13 án ezen királyi Főkörmányzéknek jelezte, hogy ő azon töltételekbe, a melyek alatt a piarista tanárokat a kolozsvári lyceum mellett a katolikus státus továbbra is vissza akarja tartani, nem egyezhetik bele, azért sem, hogy minekutána Felsőed a

*) 7204 sz. alatt.

rendnek statutumait egészben vissza méltóztatott állítani, azoknak meg nem engedheti, hogy ház nélkül és rendi főnök nélkül tovább is Kolosvárt maradjanak és azért sem, hogy idő folytán azok erejökben megtörve öregségökben eltartás végett a Provincia nagy kárára visszaküldethetnek Magyarországra, a hol nem dolgoztak.

A katolikus státus által előterjesztett tervtől eltérő egészen más eljárást igénylő ezen nyilatkozat vétetvén, midőn az ezen királyi Főkormányznak előadott, az ezen ügyre vonatkozó összes előzmények bővebben megvitattak, megnyitattak-vettettek és a következő nehézségek merültek föl, a miket Főlséged legmagasabb eldöntése alá a következőkben terjesztünk legalázatosabban:

Úgyanis egyfelől való a katolikus státus onaja, a mely szerint a convictus és a seminarium élére egyházi férfiakat akarna állítani, a mely szándék nem is ellekezett sem az idézett kegyelmes udvari rendelettel, sem pedig az azt megelőző és követő rendelkezésekkel, a melyek világosan megengedik az ifjuság nevelésére és oktatására egyházi férfiakat alkalmaztatni, sőt inkább egészen megegyező vala a mult évi július 29-én 9440 ndvari szám alatt kiadott kegyelmes királyi rendelettel azon módozatokat, melyeket ezen hűséges Főkormányzók a katolikus ifjuság nevelésének felújítása körül az elmúlt év május 22-én kegyelmes szíve elé terjesztett, általában megerősíteni méltóztatott, abban azok is, a mit a Főkormányzók felterjesztésében a d.) betű alatt az ifjuság kormányzásának módjáról mondatnak, legmagasabban részletesen is elfogadtattak; hogy pedig ott az egyházi férfiaknak a tanításra való alkalmazásáról is szó volt, abból is eléggé kitűnik, hogy ugyanezek ott a leendő professorok seminariumáról*) is egy terv terjesztetett elő, a mely szerint a subregensek és az ifjuság praefectusai a convictusban és a seminariumban az ifjuság correpetitorai legyenek és egyuttal járatos férfiak vezetése alatt készíttetnének a professorságra, a kikkel azután mint jól készült, tudós és kipróbált férfiakkal az üresedésbe jövő tanszékek helyettesíthetők legyenek; a mi hogy csak az egyházi és világi férfiakról mondattathatott, onnan is kitűnik, hogy a piarista atyák már mint készek szoktak a tanításra küldetni s azért ilyen seminariumra (seminario repetentium) nem szorulnak.

De másrésztől van a piarista atyáknak az elhunyt Mária Theresia királynő által 1778 évi auguszt. 26-án kiadott és most tüzetesebben betekintett alapító levelök, a mely szerint a kolosvári academiái templom az alapító levélben kifejezett bizonyos feltételek és meghatározott kötelezettségek alatt az elhunyt királynő által Isten Anyja szegény szerzetes papjainak, a kegyes iskolák rendjének adatott; a tanítás egy a humaniorákban mint a philosophia minden részében, nem különben az ifjuság nevelése úgy az akkor Teréz féle királyi collegiumnak nevezett nemesek convictusában, mint a Szent József féle seminariumban reájok bízott és ellátásuk, úgy, mint jogaik és kötelességeik a gyakran említett alapító levélben kifejezett módon meghatározott; sőt ugyanmaga az Istenben boldogult Mária Theresia arról sem kételkedett, hogy az uralkodásban utódjai az érintett alapítványi levelet

sértelenül fentartják, minden módon védik, sőt még új kedvezményekkel is növelni törekesznek; és végül mindenkinek, a kit illet, meghagyatott, hogy az elszámlált alapítványt minden esetben a legpontosabban megtartsák, azzal semmi okon ellenkezni ne merjenek és másokat se engedjenek, ellene valamint tervezni, sőt inkább a körülmények követelményéhez képest munkával, közreműködéssel és segítséggel készségesen azon legyenek, hogy az minden jogaiban és kiváltságaiban fentartassék; s azóval mindazt eszközölni kötelesek, a mi ezen jámbor szándék növelésére és szilárdítására körehatni látszik.

Ezek az alapító levélnek tulajdon szavai, a mikhez a piarista atyák részéről járul még azon érv is, hogy a II-ik József császár és Erdély nagy fejedelme által a folyó évi január 28-án kiadott kegyelmes leirattban, a melylyel a kormányzás régi alakja visszaállítatik, az iskola-ügy is bentfoglaltatik, a mi onnan is kiviláglik, hogy az ifjuság nevelésének felújítása körül ezen királyi Főkormányzók által május 22-én Főlséged elé terjesztett egész terv ezen kegyelmes leiraton alapszik és Főlséged által is legkegyelmesebben jóváhagyattnak tartatik. Azért is ha ezen idézett királyi rendelet tartalma szerint mindenkinek szerzett joga, a convictus és seminarium igazgatása is azon állapotba kell, hogy visszaállítassék, a melyben az 1780-ik évben volt, akkor ezen gyakran említett alapítólevél is régi érvényébe visszaállítandó annál is inkább, mert a piarista atyák a kolosvári convictusban és seminariumban az ifjuság nevelésének és oktatásának Istenben boldogult Mária Theresia királynőtől nyert jogait a kolosvári lyceumnál már 15 éve alatt szerzett érdemekkel is erősítették és a jövőben is az alapító levélben kifejezett föltételeknek képesek lesznek eleget tenni.

Ezek azon főérvek, a melyek mindakét részre felhozhatók és a melyek most teljesen fontolóra véve ezen királyi Főkormányzókot a kötelességek azon összeütközésébe hozzák, hogy sem Főlségednek a mult évi július 29-én kiadott gyakran idézett s a katolikus státus óhajával is egyező kegyelmes királyi rendeletével nem akarna ellentétbe jöni, sem a kegyes iskolák atyáinak valamely előítéletet okozni, és a mi legfőbb, sem a dicső emlékü Mária Theresia királynő szándékával és az alapító levéllel valami ellenkezőt állapítani meg; hanem bátorodik az egész ügyet Főlséged legmagasabb elhatározása alá bocsátani, alázatosan kérvén, hogy méltóztassék Főlséged kegyes elhatározását rendkívüli futár által ezen Főkormányzókékkal a föltött minél hamarább tudatni, hogy valjon a piarista atyákat Magyarországra visszabocsátandóknak és a nevelés egész ügyét az egyházi férfiaknak átadandóknak méltóztatik parancsolni, vagy pedig dicső emlékü anyjának, Mária Theresiának előbb említett alapítványi levelét legkegyelmesebben megerősíteni; azon idő ugyanis, a mely a következő iskolai év elejéig hátra van, oly rövid, hogy ha csak Főlséged legmagasabb elhatározása kellő időben meg nem érkezik, az ifjuság nevelése a kolosvári convictusban és a seminariumban november hó elejével meg nem kezdődhetik.

A kik egyébiránt stb. . . .

(Folyt. köv.)

*) A tanárképzésről ezen időben ezen módszer szerint gondoskodni, okvetlenül figyelmet kell, hogy keltsen; hiszen tudjuk, hogy az állam még csak most szervezi a tanár-seminariumokat.

T Á R C A.

A hármás rózsafüzér.

Hogya gyötör szomorúság,
Vagy szívemen bí férge rág;
Ha betegség dülja testem
Avagy egyéb bajba esem:
Öröndetes rózsafüzért mondok, —
S eltűnnek a szomorító gondok.

Hogya csábit olyan gyönyör,
Mely nem fel az ég felé tör;
Múló jókat, ha esengem,
Vagy egyéb rossz kísért engem:
Egy jájdalmas rózsafüzért mondok,
S elenyésznek a kísértő gondok.

Ha, mert hiszek kikacagnak,
Elneveznek tudatlannak;
Ha hititáknak ellenségi
Üldözik azt, a mi égi:
Dicsőséges rózsafüzért mondok,
S elenyésznek a boszantó gondok

P. Krámer Bonifác.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A kongruaösszeírás.

A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1896. évi március hó 17-én 878. eln. sz. a. kelt rendelete a latin és görög szertartású katolikus lelkészek és segédlelkészek jövedelmeinek összeírása tárgyában.

1. §. Ö császári és apostoli királyi Felségének Bécsben, 1895. évi április hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározása alapján a latin és görög szertartású katolikus lelkészek és segédlelkészek jövedelmeinek összeírását, a belügy- és pénzügyminiszter urakkal egyetértőleg elrendelem.

2. §. Az összeírás megkezdésének ideje 1896. évi jun hó 20 ik napja.

Az összeírás minden lelkészségben hatvan (60) nap alatt elkészítendő és az illetékes egyházmegyei hatósághoz beküldendő.

3. §. Rendeletem vétele után az egyházmegyei hatóságok azonnal intézkednek, hogy a megyéjükbe tartozó lelkészek és segédlelkészek jövedelmei és kiadásai közhiteles okiratokkal támogatott bevallások alapján összeírassanak.

4. §. Az összeíráshoz szükséges rovatos íveket tartalmazó füzetkék kellő számban becsatlattnak az egyházmegyei hatóságok rendelkezésére. Az összeírás minden lelkészségben három példányban lesz kiállítandó.

5. §. Hogy az összeírás a kitöltött idő alatt megfelelő pontossággal legyen elkészíthető, minden lelkész a legnagyobb lelkiismeretességgel tartozik azt előkészíteni. Ezért az egyházmegyei hatóság rendelete után elkészíti a bevallás és összeírás tervezetét, és beszerzi a tételek igazolására szükséges okmányokat.

Bizonyító okmányok kellekei a későbbi szakaszokban részleteztetnek.

Minden bizonyító okmányt csak egy példányban kell csatolni.

6. §. Az összeírásra vonatkozó összes okmányok bélyeg- és díjmentesek. Hasonlóképen bélyegmentesek azon beadványok, melyeket a lelkészek a bizonyító okmányok beszerzése céljából intéznek a hatóságokhoz.

A bélyegmentes okmányok ezen jelzéssel látandók el: „Kongrua-ügyben bélyegmentes.“

Az okmányok kiállítására az illetékes hatóságok külön rendeletben utasítanak.

7. §. A lelkészi jövedelmekre és kiadásokra vonatkozó összeírást minden lelkész és esperes felügyelete alatt eszközöli, mind a három példányt aláírja és az egyház pecsétjével ellátja.

Az esperes mind a három példányt láttaozza. Az esperesek bevallásának példányai a főesperes által láttaozandók.

8. §. A kegyúrnak vagy megb'almazottjának aláírása is kikérendő. Ha ez kieszközölhető nem volt, azon körülmény az összeírás végén följegyzendő.

9. §. Az összeírásí füzet „A“-val jegyzett első 21 táblája a lelkészek, az aztán következő „B“-vel jegyzett 3 tábla pedig a segédlelkészek jövedelmeinek és kiadásainak összeírására szolgál.

Minden lelkész csak a jövedelmeinek és kiadásainak megfelelő rovatos lapot használja.

10. §. A lelkészi jövedelmekből a következők esnek összeírás alá:

a) földbirtoknál: annak kataszteri tiszta jövedelme, valamint annak jövedelmzősége a helyben szokásos utolsó öt évi (1891—1895) haszonbér átlagok szerint. Eltérő jövedelmi összegek esetén mindig a magasabb összeg szolgál a megállapítás alapjául. A plebánia épület és a hozzá tartozó melléképületek, továbbá az udvar és a kert, az utóbbi mindazonáltal csak egy és fél katasztrális holdig, nem képezi a jövedelem megállapításának alapját.

b) Bérbe adott épületeknél: a bérjövedelem valóságos mennyiségben, mindazonáltal az adóörvények szerint megállapított fentartási költség levonásával. Ez Budapesten 20 százalékot, Ó-Budán és oly városokban, melyek általános ház-béradó alá esnek 25 százalékot, minden más helyen 30 százalékot.

c) Tökéknél: a kamat jövedelem.

d) Hasznót hajtó jogok, jogosítványok és iparüzletek tiszta jövedelme.

e) Az állandó járadékok és javadalmazások készpénzben, pénzürtékben, terményekben vagy munkákban. A két utóbbinál a folyó, esetleg a canonica visitatióban vagy más jogérvényes megállapodásokban foglalt megváltási árak szerint számítva. Behajtási költség címen a brutto jövedelemből $\frac{1}{6}$ rész levonandó.

f) A helybeli templom vagyon bevételi maradványából huzott jövedelem, a mennyiben ilyen maradványok javadalmazási célokra fordíthatók.

g) A stóla illetmények a 21. §. értelmében kinyomozandó általánösszegben.

h) Az anyakönyvi kivonatokért járó díjak, öt évi általányösszeg szerint.

i) Az ezen bevallások ideje előtt határozott összegben megállapított összes misedíjak és istentiszteleti cselekményekre tett alapítványok jövedelme, ha ezek beszámításának az alapító levél semmi határozománya nem áll útjában.

k) A káplán (káplánok) jövedelmi címén a rendszeres készpénzfizetés összege, a részökre tett miso-alapítványok jövedelme, a netáni stola és egyéb állandó jövedelmek az erre szolgáló bevallási iven („B^a”) egyenként felsorolandók.

11. §. Bevallható kiadások;

a) a lelkési jövedelemre (10. §.) kirótt állami, törvényhatósági, községi és egyéb, valamely törvényen alapuló közteher szabályozási költség, az egyházmegyei nyugdíj és egyéb alapok részére fizetendő rendes évi járulékok.

b) Az anyakönyvek vezetésével járó irodai költségek fedezetére az ezen címen élvezett és bevallott jövedelem 10 % -a.

c) A jövedelmet terhelő valamely kötelezettség címén készpénzben vagy pénzürtékben teljesített fizetések. Ilyenek a jövedelemből fizetett lakbér, segédlelkészek ellátása, a lelkész javadalmazásához tartozó ingatlanokra felvett kölcsönök törlesztése és kamatai, lótartási általány és fuvar-költség.

d) Ha az előző 10-ik §. i) pontjában jelzett alapítványi misék száma bizonyos szabályszerű és az illetékes egyházmegyei batóság által meghatározott számot meghalad, az esetben a más áldozárnak átengedett misedíjak összege.

e) Nagyobb épületfenntartási költségek, melyek a fenálló törvények és rendeletek szerint a javadalmast terhelik, valamint azon rendkívüli költség, mely a vizsükséglet biztosítása céljából felmerülhet. A bérépületekre fordított vizvezetési, világítási és más, lakhatóság feltételeit biztosító állandó költségek.

12. §. Nem képezhetik bevallás tárgyát:

a) A személyes állást (háztartást) illető, a földbirtok művelésével járó és a plébániai épületek jó karban tartásának kötelezettségéből származott kiadások, a meenyiben az utóbbiak husz forintot meg nem haladnak.

b) Személyes adósságok, ezek kamatai és törlesztési részletei és a kártérítések.

Jövedelmek bevallása.

13. §. Az összeirási füzet címlapján feltüntetendő az egyházmegye, a törvényhatóság és a plébánia neve, valamint az, hogy a lelkészség melyik szertartáshoz tartozik.

14. §. Az I. lapon bejegyzendő az egyházmegye, a törvényhatóság és a lelkészség neve. Továbbá a rendszerezett segédlelkési állomások és a tényleg alkalmazott segédlelkészek száma és pedig betűkkel kiírva.

Ugyanezen lap első rovatába mindenek előtt az anyaegyház neve irandó, azután pedig „Ehhez tartozó főkegyházak:“ címén folyó számok alatt a főkegyházak, majd azután az egyes puszták, szállások, bánya- és ipartelepek, a külön álló malmok és korcsmák stb. sorolandók fel. Ugyanezen rovatba jegyzendő a plébánia keletkezésének ideje. Az erre vonatkozó okmányok másolatát mellékelni kell.

A második rovatban feljegyzendő az első rovatban felsorolt helyek távolsága az anyaegyháztól. kilométerek szerint.

A 3-ik rovatba kell írni a plébánia kötelekébe tartozó

es ott állandó lakbelyvel bíró hivek létszámát az anya- és főkegyházak szerint külön-külön.

A 4-ik rovatba irandó a kegyúr neve. Ha többen vannak, valamennyié. Ha a kegyuraságot a „közirtokosság“ vagy más jogi személy bírja, akkor csak ez jelölendő meg. Ugyanezen rovatban jegyzendő fel a kegyuraság jogalapja. (Királyi adományozás, főkegyúri jóváhagyással ellátott szerződés, alapítás, gyakorlat.)

Az 5-ik rovatba jegyzendők az említésre méltó, különleges tények. Különösen, ha a kegyuraságra nézve valami különös körülmény forogna fenn. Ugyanezen rovatba kell jegyezni a plébánia keletkezésére és esetleg a kegyuraság joglapjára vonatkozó okmány másolatának jelzését ily képen: ad A I. 1) ad A I. 4.

15. §. A II. rovatos lap első rovatában felsorolja a lelkész a plébániához tartozó ingatlanokat egyenként (A bérépületeket nem.) v. m. a lakóházat, a melléképületeket, a belső telket és a külső birtokokat művelési ágak szerint.

2-ik rovatban feljegyzni az ingatlanok terménnyiségét a kataszteri felvételek szerint és a kataszteri tiszta jövedelmét.

A 3-ik rovatba irandó a földbirtokos haszonbérjöveldelme a hasonló minőségű földekre helyben vagy azon a vidéken szokásos haszonbérék (1801 — 1895) öt évi átlaga, szerint, akár vannak azok haszonbérbe adva, akár nem.

A 4-ik rovat, melynek ez a címe van: „Megállapított jövedelem“ úgy ezen, mint a többi lapokon is üresen hagyandó, mert ezt a törvényhatósági felülvizsgáló bizottság fogja kitölteni.

Az 5-ik rovatba irandó a kataszteri tiszta jövedelmet és az öt évi átlagos bérjöveldelmet igazoló okmány jelzése így: ad A II. 2., ad A II. 3. Ugyanezen módon jelzendők a többi lapokon is az egyes tételeket igazoló okmányok.

A kataszteri tiszta jövedelmet a hitelesített birtok ival kell igazolni. A szokásos haszonbérjöveldelmet a haszonbéri szerződés másolatával vagy a községi (városi) előljárogás bizonylatával kell igazolni.

A haszonbéri szerződés másolatát a községi előljárogás, illetve a polgármester hitelesíti.

A községi bizonylatot kis- és nagyközségben a főszolgabíró, esetleg saját észrevételeinek feljegyzése mellett aláírni köteles.

A kataszteri tiszta jövedelem bejegyzésénél a plébánia épület és a hozzátartozó melléképületek, továbbá az udvar és kert (ez utóbbi egy és fél kat. holdig) figyelmen kívül hagyandók.

Ott, hol a tagosítási per még nincsen befejezve s ennélfogva a lelkész legelő- és erdőilletménye nem tudható ezen illetmények tényleges haszna az (1891—1895) öt évi átlag szerint a községi (városi) előljárogás által kiállított bizonylattal igazolandó.

Ezen bizonylatokat kis- és nagyközségekbe a főszolgabíró is aláírja.

A III-ik lap első rovatában felsorolja a lelkész a plébánia bérépületeket vagy épületrészeket, röviden megjelölve azok rendeltetését.

A 2-ik rovatban felsorolja ezek bruttó jövedelmét, a 3-ik rovatban a 10. §. b) pontja értelmében megállapított tiszta jövedelmet. Mindet igazolja a községi (városi) előljárogás bizonylatával.

(Folyt. köv.)

I R O D A L O M

— **Kolostorból kolostorba.** Útirajzok. Irta Dedek Crescens Lajos. William Cobbet, anglikán történétíró, History Prote-tant of the England című művében, már gúnynyal veté szemére a művelt világnak, hogy a mai kultúra megteremtőiről, a szerzetesekről, kevesebbet tud, mint az utolsó iskolás fiú az ókor mesés istenségeiről. Sajnos, e súlyos vád ma sem vált tárgytalanná. Nagy közönségünk az egyház napszámosainak életét, ügyszólván, csak a rémregényekből, az irányatos tollakból folyt pamphlettekből ismeri. Nem esoda. A villamosság korszakában esekély azok száma, kik komoly hangon irt tudományos művek olvasására reá érnek. A többségül ilyen kedvtelés fényűzés számba megy. A ki megbullgattatni óhajt, annak alkalmazkodnia kell a közönséghez. A közönségnek pedig igaza van. Rossz vendéglátó az, ki az ételek feltalálásánál nem vet ügyet a vendégek izlésére. Ezen gondolatok vezérelték tollamat, midőn **K o l o s t o r b ó l k o l o s t o r b a** című könyvemem megírtam.

A magyar hajdanok szellemi emlékeinek morzsáit sze-degetni mentem a külső országokba. A mit találtam, azt jobbára a szerzetesek történelmi érzékének, a szellemi élet iránt mindenkor táplált szeretetöknek, buzgó gyűjtögetésöknek köszönhettem. Így történt, hogy valóságban kolostorból kolostorba vándoroltam. Most pedig, midőn úti élményeimet egybeállítottam, nem állhattam ellent, hogy a boly mellett magokat a szorgos hangyákat is le ne írjam. Ily módon az útirajz e könyvben inkább csak a találás módja, az étel maga: a szerzetesrendek eredetének, régi és mai életének leírása.

Könyvemben tehát az olvasó Orosz-Lengyelország, Galicia, Morva és Csehország, meg Bosznia legnevezetesebb kolostoraival s ezek révén: a pálosok, a kamaldoliak, ferencsek és domokosok, az ágostonosok és kapucinusok, a benecések, a prémontreirek, a ciszteriták és trappisták meg a Jézus társaságiak történelmével és szervezetével ismerkedik meg.

Könyvem, számos képpel és rajzzal élénkítve, igen díszes kiállításban, a rendes útirajzok alakjában és módorában írva, április havában jelenik meg. Előfizetési ára 2 frt; stilszerű díszkötésben 3 frt. Bolti ára nagyobb lesz. A megrendeléseket, lehetőleg április hó 10 ig, nevemre címezve kérem megteenni.

Frates et. erga 7 resp. 10 sacra.

Budapest (Egyetemi könyvtár), 1896 február hava.

Dedek Crescens Lajos.

— **Megjelent és beküldetett: A zsidó vérgyilkosságok története** napjainkig. Tört. tanulmány. Irta: Freimut Bernardin: fordította. Historikus. Ara 1 frt. 50 kr. Pozsony, Wavra Antal könyvnyomdája. A szerző a következő fejezetekben igyekszik felvett témáját kimeríteni: Előszó. Bevezetés. I. Zsidó büntettek a trienti gyilkosság előtt. Anderle von Rinn. II. A trienti vértett (1475). III. A XV. század végétől a XVIII. századig. IV. Egy rabbi elégetése gyermekrablás miatt. V. A XIX. század átkeintése. VI. Tamás kapucinus atya lemeszárása a damaszki zsidók által (1840). VII. Tisza Eszlár. VIII. A skurzi vértett. (1884). IX. A boroszlói vérvétel és két hozzá hasonló eset (1888). X. Korfu. (1891. április). XI. A gyermek gyil-

kosság Xantenben. (1891. június 29.én.) XII. Zsidóknak keresztény vérről való kereskedése. XIII. Megtért rabbinusok leleplezései a zsidó vértettet illetőleg. Theophitus szerzetes. XIV. Miért vágyakoznak a zsidók keresztény vér után? (I. Keresztények elleni gyűlöletből. II. Babonáságból.) XV. III. A keresztény vér mint zsidó szentség. XVI. A keresztény vért mily esetekben használják szentelmény gyanánt? (I. A házasságkötésnél. II. A körülmetelésnél.) XVII. A keresztény vér alkalmazása: (III. a vezeklés napján. IV. a temetésnél és V. purim ünnepén.) XVIII. A keresztény vér 6-ik főhasználat: a zsidók pászka ünnepén. XIX. Abu el Asieh rabbi, más rabbinusok, damaszki zsidók s néhány megtértnek tanúságtételei. XX. A zsidó vallásos könyvek és a vérvétel. A talmod és keresztény gyűlölet. E gyűlölet nyilvánulásai. (A legújabb időbea az ostyá meggyalázás.) XXI. A zsidó titkos könyvek a vérvétel és a vér használatát tanítják. XXII. Róma nézete a zsidó vérgyilkosság felől. A zsidók a kánoni törvényben. Végszó.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A lábmosás** lélekemelő szertartását f. hó 2 á n a püspöki residentiaiban végezte kegyelmes püspök urunk. Ősi szokás szerint apostoli hivatással bíró 12 papnövendék helyettesítette az apostolokat. A lábmosást megelőzőleg kegyelmes urunk házi kápolnájában esendes misét végzett, mely alatt a keblbi papság és je lenlévő 12 apostol ó nagy méltósága kezéből vette magához a legfönségesebb angyali eledeit. Ugyancsak itt végezte az olajszentelést is. Mise után pedig szeretettel vendégelte meg a 12 növendékpapot s maga köré gyűjtötte a keblpapságot, gymnasiumi és elemi iskolai tanítókarokat, az udvari iroda személyzetet és másokat.

— **Nagypénteken** az ünnepi isteni tiszteletet ngs. F á b i á n Sándor püspöki b. és székesegyházi kanonok ú r végezte. Mise után német nyelven Z l a m á l A. gymn. tanár tartotta az egyházi beszédet; délután magyar nyelven H é j j a K. segédlelkész volt a szónok.

— **Nagylelkü alapítvány.** A bőkezűségéről ismert bácsi alesperes-plebános, ft. D a r v a s János, nemes szivűségének újabban szép jelét adta. U. i. 50 éves áldozó papsága alkalmával 9000 frtot tett le örök alapítványként, hogy annak kamataiból a csiksomlyói finövelő intézetben 4 jöviseletű és szorgalmas tanuló növeltessek. Az alapítványok az egyetemi folyamón át is élvezhetők. Isten áldja érte a bőkezü adakozót!

— **Vettük a következő meghívókat.** I. A Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi osztálya 1896-ik évi április hó 15-én délután 4^{1/2} óraker osztály-gyűlést tart, melyre az Osztály tagjait és az érdeklődő közönséget az elnökség nevében tisztelettel meghívja Hummer Nándor társulati titkár. Tárgysorozat: 1. Folyó ügyek. 2. Dr. Margalits Ede, rendes tag: „Kraljevics Markó“ délszláv népballadák a XIV. és XV. századból. 3. Dr. Aldásy Antal mint vendég: Az 1409. évi cividalei zsinat története.

— II. Van szerencsénk a **Szent-István Társulatnak** folyó évi április hó 16-án Budapesten, a középponti papnevelő intézet disztermében, délelőtti 10 óraker tartandó XLIII. rendes **nagygyűlésére** és ezt az egyetemi tem-

plomban 9 $\frac{1}{2}$ óraker megelőző szentmisére tisztelettel meghívni Budapest, 1896. március 19-én tartott választmányi ülésből. A Sz e n t - I s t v á n - T á r s u l a t e l n ö k s é g e : Dr. Kisfaludy A. Béla, címz. prépost, alelnök. — A nagy gyűlésnek tárgyai: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. Alelnöki jelentés. 3. A társulati alelnökök hivatalában újabb hat évre megerősítése. (Alapsz. 5. és 15. §) 4. A Tud. és Irod. Osztály új tagjainak a kihirdetése. 5. Igazgatói jelentés 6. Titkári jelentés. 7. A számvizsgáló bizottság jelentése az 1895. évi számadásról s a pénztárnok és a titkár részére-fölmentvény megadása. 8. Jelentés a Társulat vagyoni állapotáról. 9. Az 1896. évre előirányzott költségvetés bemutatása. 10. A választmányi megújítása és kiegészítése. 11. Esetleg indítványok. 12. A jegyzőkönyv hitelesítésére kéttagú bizottság kiküldése.

— **Áttérések.** Harasztoson folyó évi március hó 26-án ötön tértek át az ev. ref. vallásról a róm. kath. vallásra, névszerint: Damokos Ferencz, Bogosi György, Radó Sámuel, Kiss Juliánna és Király Zuzsa, kik a hitvallást a kath. egyház kebelébe történi felvételt alkalmával a helybeli lelkész tiszteendő, Bálut Endre úr és a templomban nagy számmal megjelent hívek előtt tették le. Jóllehet az átvétel békőznapp volt, a hívek buzgósága azt mégis délelőtt a hitközség részére — ünneppé változtatta át és így adtak kifejezést abbéli örömlüknek, hogy az áttértek a Szentlélek sugallatát követve, szabad akaratukból az igaz hitről nyilvánosan vallomást tettek és magukat a kath. egyház kebelébe felvétették. Az alkalmi, szívhez szóló beszéd áttértek és jelen voltak szeméibe örömkönyveket esalt. Az áttértek valamennyien — család apák és család anyák lévén, velük együtt még 7 évet be nem töltött, 5 kiskorú gyerek lett a kath. egyház törvényes tagjává. — B. B.

— **Te Deum a millennium alkalmából.** A hercegprímás ő eminenciája a milleniumi bálaadó istentisztelet rendjét már megküldte a miniszterelnöknek s az főbb részeiben a következő: Május 3-án délelőtt fél tizenegykor megkondulnak a Mátyás-templom összes harangjai, a meghívottak bevonnak a templomba s elfoglalják helyeiket. Néhány perccel 11 óra előtt érkeznek a király, a királyné s a királyi család tagjai. Mikor az uralkodó pár kocsija a Tárnok utca sarkára ér, a harangozást megszakítják s a Szent Háromság-téren a katona-zenekar rázendít a Bogisich-Jókai „Királybimnusz“-ra. A királyi párt a templom ajtajában a püspöki kar élén Vaszary Kolos biboros-érsek, hercegprímás fogadja teljes papi ornatusban. Az énekkar „Salvum fac regem nostrum“ kezdett éneket adja elő s a királyi pár harsonaszó között elfoglalja az evangéliumi oldalon a trónust. Pontban 11 óraker kezdődik a Te Deum, utána a nagy mise, amelyet a hercegprímás pontifikál a püspöki kar segédletével. A Te Deumot a papság és az énekkar unisono énekl. Mise alatt Liszt Ferenc koronázási „Es dur“ miséjét adják elő. Gradualera a „Baldogasszony anyánk régi nagy patronánk“ kezdetű, török hódolásból származó énekből adnak elő két szakaszt Bogisich átíratában. Offertoriumkor pedig az „Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga“ kezdetű éneket szintén Bogisich átíratában. Az előadók, úgy az ének, mint a zenekar tagjai, legjelesebb művészeink közé tartoznak. Mise végén a hercegprímás körülbelül tíz percig tartó beszédet mond. A zene és énekkar a Jókai Bogisich „király himnus“-t

zendíti rá, mire a királyi pár a hercegprímás és a püspöki kar kíséretében kivonul a templomból.

— **Pályázat.** A deménybazi (Maros-Torda megyében, posta állomás) róm. kath. kántortanító állomásra pályázat hirdettek. — Javadalmazása: 1) két szobából álló lakás, konyha, pince, küllőálló istálló és 1 hold kert. — 2) Készpénzben különféle címek alatt: 89 frt. 76 kr. — 3) Gabonaművekben: a) Buza 75 kalongya = 90 frt.; b) Zab 75 kalongya = 45 frt. — c) 38 nagy véka törökbuza = 30 frt. 40 kr.; d) Buzaházáról 25 nagy véka törökbuza = 20 frt. 4) Stola körülbelül: 25 frt. — 5) Oszpora: 10 frt. — 6) öt öl tűzifa: 30 frt. — 7) 6 hold, 1578 ööl szántó és kaszáló, adóteher nélkül = 60 frt. Ezen bírtok a megjelölt árban tetszés szerint is kiadható. Szabad legeltetési jog. — Kötelme: a kántori teendők végzése, a mindennapi és ismételő tankötelesek tanítása. Buzabáza főkegyházban pedig, minden harmadik vasárnap a kántori tiszt elvégzése és a szent Rózsafüzér ima előimádkozása. Megválasztott egy próbaév leteltével véglegesítetik. Pályázni kívánó képesített tanfériák felszerelt folyamodványukat beterjeszteni, a választás napján f év ápril hó 19-én Deményházán megjelenjen el ne mulasszák. — Gegő György, plebános, isksz. elnök.

— **Pályázat.** A bordosi anyaegyházhoz tartozó Szent Demeter községben a róm. kath. kántortanító állomás halálózás által megüresedvén, arra pályázat hirdettek: Jövedelme: 1) Tisztességes lakás gazdasági új épülettel. 2) Allamsegély 199 frt. 3) 4 hold 1018 ööl ingatlan haszon élvezete. 4) 60 $\frac{1}{2}$ kalongya buza. 5) 46 $\frac{1}{2}$ kal. zab. 6) 29 (rég) véka szemes törökbuza. 7) Oszpora 12 frt. 55 kr. 8) Stola átlag 10 frt. 9) 2 ööl kemény tűzifa. 10) Tandij alap kamatja 16 frt. 11) A magtár alap kamataiból 22 frt. 52 kr. 12) Szent Mise alapítványból 14 frt. 66 kr. Kötelessége a kántortanítói és harangozói teendők végzése. Pályázni ohajtók kellően felszerelt kérvényeiket 1896 ápril 15-ig alattírt-hoz adják be. Személyes megjelenők előnyben részesülnek. Bordos (u. p. Nagy-Kend Udvarhelymegye) 1896 március 15-én. Szató Márton, lelkész, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat** A bordosi anyaegyházhoz tartozó Csüb községben a róm. k. kántortanítói állás megüresedvén, arra pályázat hirdettek. Jövedelme: 1) Allamsegély 299 frt. 2) Természetben lakás hozzátartozókkal. 3) 3 hold 945 ööl ingatlan kat. tiszta jövedelme 6 frt. 40 kr. 4) 32 $\frac{1}{2}$ kal. buza 5) 32 $\frac{1}{2}$ kal. zab; 6) 13 (rég) véka szemes török buza; 7) 2 ööl kemény tűzifa; 8) Oszpora 2 frt. 25 kr. 9) Stola átlag 7 frt. 10) A magtáralap kamataiból 14 frt. (8 kr. Kötelessége a kántortanítói és harangozói teendők végzése. Pályázni ohajtók kellően felszerelt kérvényeiket 1896 ápril 15-ig alattírt-hoz adják be. Személyesen megjelenők előnyben részesülnek. Bordos (u. p.) Nagy-Kend 1896 március 15-én. Szabó Márton lelkész, iskolaszéki elnök.

Szerkesztői üzenetek

F. J. A verset közöljük. Mások is kérünk effélet.

Ft. Ferencz L. A könyvnyomató csak az esetben hajlandó a nyugdíj könyvecskét kiadni, ha nagyobb mennyiségben rendel meg a ft. egyh. papság; máig ennél több megrendelést nem kapott a szerkesztőség.

Ft. Gegő Gy. Még 60 kr. jár a kétszeri pályázati hirdetésért!

— A vallás és közoktatásügyi m. kir. ministeriumnak az 1893—94 isk. év közoktatási állapotáról kiadott jelentéséből vesszük ki a következő közérdekű kimutatásokat.

Vallás szerint megnevezve	Magyarország 15,162.988 lakosa közt volt		A 2,769.014 számszerinti és 18 ²⁶ / ₁₀₀ -os arányú		A 2,884.835 számszerinti és 19 ⁰² / ₁₀₀ -os arányú				
	Összes tankötelesek között								
	szám szerint	a %/100-os arány szerint	1892/93. évben volt		1893/94 évben volt		különbszet az 1892/93. évi tankötelesekhez képest		
			szám szerint	%/100-os arány az illető vallási lakossághoz	szám szerint	%/100-os arány az illető vallási lakossághoz	szám szerint	%/100	
Római katolikus	7,274.899	48 ⁰⁰	1,359.109	18 ⁶⁸	1,407.925	19 ³⁰	+	48.816	3 ⁵⁹
Görög katolikus	1,657.123	10 ⁹²	288.435	17 ⁴¹	372.871	18 ⁸⁸	+	24.436	8 ⁴⁷
Görög keleti	2,066.389	13 ⁶³	365.064	17 ⁶⁶	386.074	18 ⁶⁸	+	21.010	5 ⁷⁵
Evang. református	2,213.511	14 ⁵⁹	391.739	17 ⁶⁹	402.333	18 ¹⁷	+	10.594	2 ⁷⁰
Ag. hitv. evang.	1,181.464	7 ⁷⁹	218.342	18 ⁵⁷	222.119	18 ³⁰	+	3.777	1 ⁷³
Unitárius	61.618	0 ⁴⁰	11.200	18 ¹⁷	11.172	18 ¹³	-	28	0 ²⁵
Izraelita	707.984	4 ⁶⁷	135.125	19 ⁰⁸	142.341	20 ¹¹	+	7.216	5 ³⁴
Összesen	15,162.988	.	2,769.014	.	2,884.835	.	+	115.821	4 ¹⁸

Folytatólag a következő táblázat az ország népességének és a tanköteleseknek nyelvszerinti megoszlását tünteti föl az ország lakosságához és az előző évhez viszonyítva.

Az anyanyelv szerint megnevezve :	Magyarország 15,162.988 lakosa közt anyanyelvre nézve volt		A 2,769.014 számszerinti és 18 ²⁶ / ₁₀₀ -os arányú		A 2,884.835 számszerinti és 19 ⁰² / ₁₀₀ -os arányú				
	Összes tankötelesek közt								
	szám szerint hány lakos ?	%/100-os arány szerint	1892/93. tanévben volt		1893/94. tanévben volt		különbszet az 1892/93. tanévi tankötelesek- hez képest		
			szám szerint	%/100-os arányban az illető anya- nyelvi lakos- sághoz	szám szerint	%/100-os arányban az illető anya- nyelvi lakos- sághoz	szám szerint	%/100-os arány- ban	
Magyar	7,357.936	48 ³²	1,408.278	19 ⁰⁸	1,464.909	19 ³¹	+	56.631	4 ⁰²
Német	1,990.081	12 ⁵⁶	340.919	17 ¹³	349.871	17 ⁵⁸	+	8.952	2 ⁶²
Román	2,589.079	17 ⁰⁷	451.281	17 ⁴³	490.828	18 ⁹⁵	+	39.547	8 ³³
Tót	1,896.665	12 ⁵¹	355.138	18 ⁷²	354.206	18 ⁶⁷	-	933	0 ²⁶
Szerb	495.133	3 ²⁶	79.148	15 ⁹⁸	83.654	16 ⁸⁹	+	4.506	5 ⁶⁹
Horvát	261.100	1 ⁷²	55.280	21 ¹⁵	62.863	24 ⁰⁷	+	7.583	13 ⁷¹
Ruthén	379.786	2 ⁵⁰	78.969	20 ⁷⁹	78.504	20 ⁶⁷	-	465	0 ⁵⁹
Összesen	14,969.783 *	.	2,769.014	.	2,884.835	.	+	115.821	4 ¹⁸

* Ez összegből 193.205 „más egyéb nyelvű” kimaradt.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.
Szerkesztőtársak: Bálint György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Ágoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.